

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Prooemivm Generalia Principia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066

PROOEMIUM

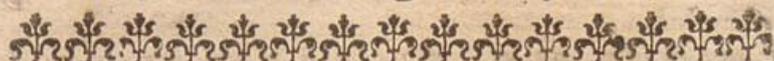
LIBRI THEOLOGICÆ
MORALIS.

GENERALIA PRINCIPIA,

Vbi materiæ de ultimo Fine, de Acti-
bus humanis, de Conscientia,
de Gratia, & Merito
expenduntur.

I*N* quorum expositionem sequor
precipue doctrinam Suarij,
Filliucij, Azorij, Reginald.
Laymani, Castro-Palao, Toleti, Bal-
delli, Meratij, Henriquez, Valentia,
Raynaudi, & Præpositi.

A EXA

EXAMEN RRIMUM,

Circa materiam de Fine ultimo, &
Beatitudine.

CAPVT PRIMVM.

De Fine hominis ultimo.

1. *V*ANDONAM actiones humana dicuntur esse propter finem? Quando humano modo operatur. Nil autem aliud est, actionem aliquam esse propter finem, quàm eam effici ex bonitatis ipsius cognitione, vel finis allicientis voluntatem ad operandum: vnde tam intentio finis, quàm electio mediij dicitur esse propter finem.

2. *E*st ne proprium hominis agere propter finem, ita vt ad finem ipse sese excites, ac impellat? Ita planè; bruta enim etsi finem agnoscant quodammodo materialiter, non tamen formaliter agnoscendo rationem finis, & boni, quæ conuenientiam quandam importat. Hinc humana actio suam speciem desumit à fine.

3. *D*atur ne singularum actionum ultimus finis? Datur quidem secundum quid, ultra quem alius absolute & simpliciter ultimus datur, isque tantum vnus est, ob quem alia omnia ab homine appetuntur.

4. *E*st ne hic idem cum ultimo fine creaturarum? Maximè, si de re, quæ finis est, sermonem habeamus; si autem de consecutione eius, idem non est; cum homines cognoscendo, amandoque Deum finem consequantur, aliæ verò creaturæ variis modis iuxta variam eius participationem Deum manifestando: vnde absolute loquendo eundem non esse dicendum finem affirmo.

CAPVT II.

De Beatitudine.

*V*binam posita est Beatitudo formalis, & obiectiua? Hæc quidem in solo Deo, illa in hominis actione consistit, eaque

Examen II. De Actibus humanis.

eaque intellectiuae partis vtriusque iuxta probabilem sententiam : at secundum probabiliorum solius intellectus.

6. *Quanam ex Beatitudine proprietates consequuntur ?* Plures equidem, ex quibus tres dicuntur animae dotès, Visio, Comprehensio, & Delectatio ; nam rectitudo voluntatis effectus tantum est necessarius beatitudinis.

7. *Requiriturne ad essentialem animae beatitudinem coniunctio cum corpore ?* Minimè, nec eius societate minuitur, aut augetur nisi accidentariè, ad illam etiam aliqua ratione deriuata.

8. *Quotnam corpori dotès concedentur ?* Quatuor, Impassibilitas, Claritas, Subtilitas, & Agilitas.

9. *An amicorum consortium, aut externorum copia bonorum aliquid ad eius perfectionem beatitudinis conferent ?* Nihil, Deus enim omnia beato.

10. *Estne ad hanc beatitudinem in homine capacitas ?* Ita planè. At neque viribus naturae expletur, nec homini debita, aut proportionata est, cum naturalem omnem excedat perfectionem, ideo congruentius affirmo haud esse naturalem ad eam in homine appetitum : ideoque sine gratiae auxilio ad eam non potest perueniri.

EXAMEN II.

Circa materiam de Actibus humanis.

CAPVT PRIMVM.

De Voluntario, & Libero.

1. *Videst humana Actio?* Propriè loquendo, est hominis operatio voluntaria ac libera, aut eius ommissio. S. 1. Volunta-

2. *Quidnam Voluntarium ?* Id quod à principio intrinseco fit cum cognitione particularium, in quibus actio consistit. *Reperitur in brutis ?* Ita planè, sed imperfectum. Ad perfectum enim Voluntarium etiam rationis vsus, & libertas requiritur.

3. *Quotuplex Voluntarium ?* Duplex. Directum, quod à voluntate tanquam à causa fit operante. Indirectum, quod ab eadem tanquam à causa non operante fit. Item Voluntarium expressum, quod signis aut verbis significatur ; & tacitum

citum quod sine verbis aut signis, ex circumstantiis colligendum.

§. 2.
Liberi.

4. *Quid Liberum?* Quod positis omnibus requisitis ad agendum, absque eo quod vlla fiat in se mutatio, potest agere, vel non. Hinc Libertas in voluntate formaliter sita est, in intellectu verò radicaliter.

5. *Num actiones usum rationis praeuenientes liberae sunt?* Non, quia ad has rationis aduertentia requiritur.

CAPVT II.

Vndenam Voluntarium aut Liberum tollatur?

6. *Quidnam ergo Voluntarium seu Liberum tollit? Num Vis?* Tollit quidem Vis absoluta, nec imputatur ad culpam, quod ex illa committitur, vti in virgine stuprum, idoli adoratio, contractus cum vi iniustus.

7. *Num Ignorantia?* Si sit antecedens, voluntarium tollit, non consequens. Comitans autem aufert tantum negatiue; quia tollit necessariam negationem, non autem efficit inuoluntarium.

8. *Num Metus?* Est quidem Metus grauis, qui in virum constantem cadit, nec à constantia valet repelli; & leuis, qui cadit in meticulosum. Neuter irritat contractus iure naturæ; at grauis positiuo iure nullos reddit. Metus igitur tollit secundum quid Voluntarium, absolute verò Voluntarium facit pro loco, & tempore.

9. *Num Concupiscentia?* Hæc quidem Voluntarium auget in actu, quatenus delectabilis est. At minuit in eo quod efficit, vt inhonesti ratio minus consideretur; quæ vera sunt de concupiscentia consequenti ex vehementi voluntatis appetitu, & consideratione intellectus: non autem de antecedenti consensum voluntatis, & aduertentiam intellectus.

CAPVT III.

De Bono, & Malo Morali.

10. *Cum Morale per se primò conueniat actibus humanis ex deliberatione rationis procedentibus: Quidnam est Morale?*

Examen II. De Actibus humanis.

rale? Quod pertinet ad mores. Diuiditur autem in Bonum morale, seu honestum: & Malum morale, seu inhonestum. Bonum honestum dicitur quod substantiæ rationali liberæ per se decens est. Inhonestum verò quod dedecet eandem.

11. *Vndenam actus morales bonitatis vel malitiæ speciem accipiunt?* A reali obiecto suo. Consequenter bonitas vel malitia in obiecto fundamentaliter reperitur, formaliter autem in actione. Profecò actus alij per se & præcisè ex obiecto mali sunt, alij verò propter legis positivæ prohibitionem. Actus morales alij internè contumantur, alij verò in externam transeunt operationem. Externa moralis operatio obiectivè quidem prior est actu interno, sed vt exercita ab actu interno posterior tanquam participans bonitatem & malitiam ab interno actu. *Actus internus & externus in genere moris faciuntne numerum?* Minimè; verum actus internus voluntatis efficax si opere non completur, quia deest operandi facultas, habet quidem omnem substantialem bonitatem, vel malitiam, sed non accidentalem, quandoquidem externa executione materialiter perficitur.

CAPVT IV.

De humanarum actionum circumstantiis.

12. *Pertinentne circumstantia ad humanarum actionum bonitatem, vel malitiam?* Pertinent quidem tanquam quedam ipsius humanæ actionis accidentia. Septem adnumerantur.

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

13. Præcipuæ ergo circumstantiæ sunt finis propter quem peccatur, tempus, locus, in quibus peccatur, & persona peccans, & cum qua peccatur.

14. *Necessène semper hæc circumstantias consistere?* Minimè, sed in casibus sequentibus. 1. Quando circumstantia facit mortale peccatum, quod aliàs erat veniale. v. g. qui dicit mendacium iocosum vt alter occidatur, seu ob fornicationem. 2. Cum circumstantia mutat speciem peccati, ita vt ex vnius speciei mortali mortale alterius speciei efficiat, v. g. qui furatur in Ecclesia. 3. Cùm ex circumstantia multiplicatur peccatum, quia etiam circumstantia est contra præceptum aliquod. v. g. qui furatur, vt adulteretur, duo sunt peccata, furtum, & adulterium. 4. Circumstantia, quæ secum fert

excommunicationem. v.g. qui percussit Clericum, debet personam manifestare. §. Cum circumstantia est necessario cognoscenda ad satisfactionem. v. g. qui furatus est centum aut mille, tenetur exprimere, vt Confessarius de restitutionis modo prouideat.

CAPVT V.

De Coactione, Metu, & Ignorantia.

§. 1.
Coactio.

Operæpretium planè, de tribus hisce generalibus principiis accuratiùs periculum facere. *Quidnam Vis seu Coactio?* Cùm membra ab extrinseco mouentur contra voluntatis inclinationem, tunc homo violentiam patitur: verbi gratia, in stupro violenter illato puellæ. Est quidem vis seu coactio propriè dicta, quæ membris exterioribus infertur, quam asserui voluntarium tollere; quia quod fit voluntate repugnante, in id voluntas non consentit. Vis autem seu Coactio inpropriè dicta, & secundùm quid est, quæ infert metum alicuius mali, ob quem actio fit, quæ alioquin non fieret: hæc non tollit voluntarium simpliciter; sed secundùm quid facit inuoluntarium, adeoque efficit, vt actio fit mixta ex voluntario, & inuoluntario. v.g. latroni pecunias das, ne nex inferatur: consideratis circumstantiis consultò eligis tanquam hîc & nunc bonum pecunias dare: datio ergo est simpliciter loquendo voluntaria. Attamen inuoluntarium admiscetur; quia quod fit cum auersione voluntatis inuoluntarium est; ab eo autem, quod metu gero, alioquin non acturus voluntas abhorret.

§. 2.
Metus.

16. *Quidnam Metus?* Est iuxta Vlpian. mentis trepidatio instantis vel futuri periculi causa. At metu fieri id dicitur, quod quis mali declinandi causa facit, alioquin non acturus. Metus quidem alius ab intrinseco proficiscitur: v.g. si nauis pecunias metu naufragij vtrò abiiciat. Alius ab extrinseca persona directè incutitur, vel iustè: v.g. si magistratus te sub pœna excommunicationis cogat ad matrimonium, vel iniustè: v. g. si quis alicui mortem minitetur, nisi filiam ducat, quod quidem nullum matrimonium. Porro Metus hic ab extrinseco alius est (vt diximus) cadens in constantem virum, qui etiam grauis, iustus, & probabilis dici solet: alius cadens in inconstantem virum, qui & leuis, vanus, & iniustus vocatur. Igitur vt Metus factum alioquin illicitum excuset, necesse

necesse est, vt sit maioris mali, quàm sit illud, quod metus causa suscipitur. Vnde metus mortis non censetur iustus, si ob eam etiam in minimum peccatum consentiam; quia grauius malum quàm mors minimum crimen malum intrinsecè.

17. *Quotuplex Ignorantia? Quadruplex.* Primò est Ignorantia priuationis, seu carentiæ scientiæ in subiecto apto: & Ignorantia prauæ dispositionis, quæ est positiua deceptio, & contrarius error veritati existens: v.g. in Iudæis, hæreticis, aliisque errantibus. Secundò est Ignorantia iuris, vt si quis ignoret, quod lege vel consuetudine constitutum est, v.g. carnes die Veneris esse prohibitas: & Ignorantia facti, vt si quis ignoret rem particularem, ex qua actio moralis veluti obiecto dependet, vt si quis nesciat carnem esse, quam comedit, vel non existimet diem Veneris adesse. Tertio est Ignorantia, quæ causa operis existit: v.g. amicum ex ignorantia occidi, putans esse feram: & Ignorantia, quæ non est causa operis, sed concomitans illud, v.g. si inimicum, quem maximè à te occisum cupiebas, pro fera occidisti. Quarto est Ignorantia antecedens, quia omnem voluntatis actum antecedit, ideòque prorsus inculpata, inuincibilis dicta, quia adhibita diligenti inquisitione veritatis cognitio acquiri non potuit: & Ignorantia consequens, quæ aliquo modo voluntaria est, ideòque culpabilis, & vincibilis, quia superari ac tolli, & opposita scientia acquiri potuisset, ac debuisset. Certè vincibilis Ignorantia subdiuiditur in affectatam, cum quis data opera vult ignorare: & non affectatam, quæ vel crassa aut supina, vt si ad eam tollendam nullam curam adhibeas: vel non crassa, quæ non tam facilè superari potuit, seu ad quam vincendam diligentia adhibita est, sed non sufficiens.

18. *Quandònam igitur Ignorantia excusat à culpa, & quando non excusat?* Inuincibilis tam iuris, quàm facti excusat omnino, quia vbi non est voluntarium, nulla adest culpa. Concomitans inuincibilis excusat; qui enim inuincibiliter ignorat hominem inimicum esse quem occidit, non vult ea actione committere homicidium. *Homo ita affectus est, vt si aduerneret animo, homicidium faceret.* Non obstat; quia Deus non imputat homini peccata quæ gereret, si hoc vel illud in mentem veniret. Ignorantia vincibilis non excusat, facit tamen culpam leuiorem, si affectata non sit; quia minuit voluntarium. Ignorantia vincibilis affectata seu crassa in re magni momenti mortalis est.

CAPVT VI.

Praxis ex Societatis IESV Schola circa materiam de
Actibus humanis.

- §. I. 19. **Q**uis ignorat, qua scire debet, & potest. v. g. tenentur
De igno- **Q**uomines scire delectationem morosam esse pecca-
rantia. tum, & quando occurrit, aduertere: rogo, an delinquat grauitur
qui consentit, quamuis ignorans, aut non aduertens eius ma-
Salas. litiam? Affirmat Salas 1. 2. tra. 7. 13. d. 8. sect. vltim. num. 37.
Sanch. quia ignorat vincibiliter. At cum Sanchez sum. tom. 1. lib. 1.
cap. 16. num. 21. assero non delinquere, quia ad ignoran-
tiam vincibilem, & peccaminosam præter obligationem ad-
uertendi requiritur ante consensum expressa aliqua cogita-
tio, & consideratio actualis malitiæ, aut periculi, vel saltem
expresse aliqua dubitatio. Nam si de malitia operis nulla
suspicio vel scrupulus grauis veniat in mentem, opus in
quantum malum non erit voluntarium: cum nulla ratione
fieri possit, voluntatem annuere malo, quod intellectus non
præcognouerit.
20. *Culpabilis ignorantia mysteriorum fidei, & aliorum,
qua per se sciri præcipiuntur, seu negligentia ea cognoscendi, est
ne peccatum graue? Est planè, & distinctum ab eo cuius est
causa, contra specialem virtutem studio sitatis, quæ modera-
tur sciendi appetitum iuxta peculiare materias, & personas.*
- Vasq. Sic Vasquez 1. 2. d. 126. c. 3.
21. *Vincibilis ignorantia excusat ne à transgressione legis
humane? Sanchez sum. tom. 1. lib. 1. cap. 17. num. 9. asserit ex-
cusare, si non sit affectata, seu crassa; quia lex humana non
obligat cum tanto rigore. At Palao tom. 1. r. 16. 2. d. 1. punct. 16.
num. 3. negat; quia tota materia transgressionis in hoc casu
consistit in negligentia culpabili sciendi præceptum.*
22. *Ignorantia vincibilis excusatne à censuris, & pœnis spi-
ritualibus? Sanchez de Matr. tom. 3. lib. 9. d. 32. n. 31. affirmat,
sue sit ignorantia facti, sue iuris. Et si pœna lata sit contra
scienter violantes, aut præsumentes excusat etiam crassa,
& supina, imò probabiliter affectata. Quæ omnia procedunt
de ignorantia solius pœnæ stante scientia præcepti; quia non
satis est ad incurrendam censuram, me scire, opus esse pro-
hibitum, nisi etiam sciam sub censura prohiberi.*
23. *Num casuum reseruatio locum habeat in ignorante?*
- Lugo. Cardin. Lugo de Pœn. disp. 20. sect. 2. num. 11. distinguit. Si in
pœnam

pœnam imponitur referuatio, non habet locum in ignorante; si in medecinam, v. g. quando ad prudens Ecclesiæ regimen facultas limitatur confessariis, ab ignaro etiam incurritur Scio Bonacinam & alios referuationem inter odia connumerare, vnde possem inferre nullam referuationem locum habere posse in ignorante: non tamen audeo à communi recedere.

24. Vouet quis sub peregrinationis pœna non fornicari, immemor voti delinquit: tenetur ne ad pœnam voti? Respondet Sanchez sum. tom. 1. lib. 4. cap. 22. num. 18. non teneri; quia obliuio, seu inaduertentia inculcata æquiparatur ignorantia. Sanch.

Metum dixisti & à peccato excusare, & irritos efficere contractus: rogo, an ex metu mortis, aut grauis alterius damni, licet sit celebrare Missam sine altari, sine vestibus sacris, seu lumine? Azorius tom. 1. lib. 1. cap. 11. quas. 11. licere ait, si metus à peccato odio Religionis non sit incussus. Poterit sine admitione aqua to. consecrare? Affirmat Becanus tom. 2. tract. 2. cap. 6. q. 4. num. 8. Azor. Poterit sacramenta in materia dubia conficere? Afferuit Henricquez lib. 1. c. 9. n. 7. quia haud intrinsecè mala. Becan.

25. Licet ne ex metu graui inire Matrimonium, inualidum propter impedimentum dirimens. Licet cum intentione non consummandi. Vasquez 1. 2. d. 161. cap. 3. num. 17. Licet communicare cum excommunicato non tolerato? Licet ex Suario de cens. lib. 6. sect. 3. n. 10. Vasq. Suar.

26. Tenetur ne adultus Eucharistiam, vel Baptismum suscipere cum periculo mortis, si est moraliter certus de contritione? Negat Azorius tom. 1. lib. 1. cap. 11. quas. 2. Affirmat Valentia tom. 3. d. 9. q. 3. par. 1. Azor. Valent.

27. Scio licitum non esse, directè ex metu mortis innocentem occidere: rogo tamen, An liceat occisi carnibus vesci? Licet, quia vel esus carniū non est iure naturali prohibitus, vel non est prohibitus cum vitæ discrimine. Idque siue mors ab intrinseco per fauem imminet, siue ab extrinseca violentia. Sic Lessius lib. 4. c. 3. dub. 2. n. 10. Less.

28. Si contractus lucratiui donationis, seu promissionis ex metu iniusto celebrentur, validi ne? Probabile est, iure nature esse validos. Æquè probabile, inualidos esse, & non parere obligationem nec naturalem; quia ferè omnes Doctores mei asserunt, eum, qui aliquid per vim & metum extorquet, teneri in conscientia restituere; quod falsum esset, si talis donatio transferret dominium, & iure naturali valeret. Attamen Sanchez lib. 4. d. 8. num. 4. huiusmodi contractus graui, Sanch.

& iniusto metu celebratos non solum iure naturæ, sed etiam positivo validos. Ex probabili tamen, quam sequor, opinione altera, existimo promissiones factas latroni propter metum iniustum nullam ex iustitia inducere obligationem: Stuprantem puellam per metum teneri ad restitutionem: Prorogationem cuiusvis iurisdictionis metu extortam iure naturali, & positivo nullam esse: Priuilegia & dispensationes nullas esse, nisi concederentur titulo compensationis ob obsequia exhibita: Renunciationem beneficij metu factam non prodesse ei, qui beneficium accipit: Excommunicationis absolutionem, vel reuocationem censurae metu extortam excommunicato minime suffragari.

29. *Validine contractus onerosi, in quibus datur res pro re, ut sunt venditiones, aut promissiones reciproca; Inualidos, si metu graui, eoque iniusto celebrentur, etiam iure naturæ.*

Rebell. *Rebellus affirmat p. 2. lib. 1. q. 5. concl. 3. n. 15.*

Lessius. *30. Contractus, ex iniusto leui metu incusso, celebrantur validine? Inualidos Lessius lib. 2. cap. 17. dub. 7. n. 46. putat; quia metus leuis aliquando non minus hominem conturbat, quam grauis: & sic eum per iniuriam sua priuat libertate. Ex qua doctrina Lessij infero contractus celebratos cum metu reuerentiali, rescindi posse: & eum, qui commodum inde reportauit, ad restitutionem teneri: vxorem in aliquem contractum consentientem eo quod non audeat contradicere marito timens iurgium, & austerum conuictum, posse reuocare consensum; & eos, qui inde commodum reportarunt, ad restitutionem teneri: obtenta per preces importunas, voluntate concedentis repugnante restituenda esse cum quicquidam limitationibus à Lessio citato expressis.*

Henriq. *31. Irritanturne sponsalia ex graui & iniusto metu iniurata? Assero ex Henriquez lib. 11. c. 9. n. 6. irritari non solum si iuramento firmata non sint, verum licet iuramento fuerint roborata; quia iuramentum metu extortum non confirmat contractum, sed eum in suo valore, ac nullitate relinquit. Obiicis, iurantem soluere vsuras, teneri illos soluere. Fateor, sed ideo teneri affirmo, quia contractus vsurarius prohibetur principaliter ob bonum priuatum: vnde non est paritas cum sponsalibus coactis, quæ ob vtilitatem publicam sunt prohibita. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 4. d. 21. n. 3. Adde probabilliter iuramentum extortum non solum non confirmare contractus aliàs prohibitos: verum neque obligare, aut relaxatione indigere. Attamen probabilius Suarium tom. 2. de Rel. lib. 2. c. 11. à n. 14. contrarium asseruisse.*

Sanch.

Suar.

32. *Gravis metus iniuste inferitur non ad contrahendum determinate cum Maria; sed indeterminate & in genere cum una ex filiabus Petri: Matrimonium ne nullum? Negat Azorius* Azor.
tom. 1. lib. 1. cap. 14. q. 11. Ego nullum cum aliis asseruerim, quia Matrimonium non solum debet esse liberum quoad electionem personæ; sed etiam quoad electionem status.

33. *An Matrimonium ex iniusto quidem, sed leui metu contractum sit nullum, quando re vera talis est, ut deficiente metu Matrimonium non fieret? Negat Sanchez* Sanch.
tom. 1. lib. 4. d. 17. n. 6. quia qui ex metu leui operatur, censetur liberè, & voluntariè operari, cum posset metum deponere, & non agere.

34. *Metus iuste inferitur, irritat ne Matrimonium? Minimè. v. g. inuentus in stupro Matrimonium offert, ne prodatur Magistratibus puniendus; Matrimonium est validum, quia iuste prodi poterat. Secus si Matrimonium offerat ob timorem mortis comminatæ, quia metus mortis iniuste incutetur.*

35. *Matrimonium contrahitur ex metu iniusto & graui tantum vnus: potest ne dissolui, resiliente eo, qui metum non est passus. Affirmat Sanchez* Sanch.
d. 15. n. 5. etiam si ipse metum intulisset alteri coniugi. Intulit, ais, iniuriam, quam resarcire debet. certè hæc iniuria, nisi aliud damnum secutum sit, non est tanta, vt aliter quàm per Matrimonium resarciri non possit.

36. *Minatur quis malum, quod iuste ferre potest, absque animo tamen inferendi. v. g. potest quis accusare homicidam iuste: minatur illi, nisi soluas centum argenteos, accusaberis: rogo, an possit retinere sibi centum illos argenteos? Affirmat Lessius* Lessius.
lib. 2. c. 17. dub. 6. n. 42. quia pecunia soluitur, non ad deponendum animum, quem re vera non habet; sed ad cedendum iure accusandi, quod habet, & est pretio aestimabile, siue eo vti intendat, siue non, vnde accedens dolus non est iniustus. Negat Molina Molin.
tom. 2. tract. 2. d. 514. n. 4. quia nummi soluerentur ex metu dolo. Lessio subscripserim.

37. *Circa Voluntarium tacitum requiro, quonam modo regula illa 43. in 6. intelligenda: Qui tacet, consentire videtur? Consentire tacès videor, si agatur, de meo fauore, & commo-* §. 4. De Vo-
do: non item si de incommodo. v. g. si aliquis mihi promittat, aut donet, taceo, nec contradico: acceptare censeor. At si luntario tacite.
quis à me sibi rem donari postulet, tacens non ideo censeor assensum præbere. Item tacens videtur consentire, si consentire volens negare, vel contradicere deberet, non autem si contradicere, aut respondere non teneretur: Ex Laymano, & Laym- Laym.
aliis.

alijs. Reus à iudice legitime interrogatus ad obiecta respondere. tacet: quid? Fateri præsumitur. Sedens in Capitulo iniquæ constitutioni non reclamatur: consentire ne videtur? Ita planè si vtiliter reclamare possit. Quod verum existimo in ordine ad incurrendum peccatum, aut pœnam: non ad valorem electionis; quia in re graui, & communitati præiudicante taciturnitas non debet haberi pro consensu.

38. An scientia, & patientia Prælaci consensus aestimetur?

Ita quidem, si contradicendo, absque scandalo, alteriusvè mali periculo impediri res possit: non autem, si facile non possit impediri. v.g. Prælatus habens potestatem dispensandi, scit subditum suspensum, vel irregularem (præsumentem ex iusta causa Prælatum scire, & annuere (confessiones audire: & non prohibet; censetur hoc ipso velle dispensare. Ita Lay-

Laym.

mannu.

§. 5. 39. Certum planè, ut dixisti, circumstantias mutantes speciem necessariò exprimendas in confessione, cum addant nouam malitiam moralem: rogo, An idem asserendum de circumstantiis peccatorij notabiliter aggravantibus? Affirmat Suarez 3. p. tom. 4. d. 22. sect. 2. Negatiuæ tamen sententiæ cum Vasquez 3. p. tom. 4. Suar. q. 91. a. 1. dub. 3. n. 3. hæreo; quia nullum extat præceptum de his circumstantiis explicandis. Nam de iure diuino solum tenemur omnia peccata mortalia confiteri, quæ omnia confiteri possumus sufficienter absque his circumstantiis. v. gr. commisi furtum mortale toties, non exponendo furti quantitatem. Præterea Tridentinum sess. 14. cap. 5. assignans necessaria ad confessionem asserit explicandas circumstantias speciem mutantes: nec aggravantes addit aperiendas; proinde virtualiter abnegat. Excipio tamen hinc circumstantiam quid, seu circa quid, si attingat integritatem obiecti principalis, aut substantialis admodum. v. gr. quod decem millia furatus sis: quod incestum in primo consanguinitatis gradu commiseris: quod totam domus familiam tanto numero hominum constantem occidere proposueris: quod per integri diei spatium sine interruptione delictum committere meditatus fueris. Collegi ex Laymano, Vasquez, & alijs: Quæ de circumstantiis notabiliter aggravantibus dixisti, procedunt ne in circumstantiis notabiliter minuentibus? Procedunt. Vnde puella, quæ metu mortis, alterius libidini consentit, non tenetur circumstantiâ metus quæ imminuit, exponere. Vasquez citat.

Laym.

Vasq.

40. Tenentur ne sponsi de futuro fornicationis rei exprimere sponsalium circumstantiam? Minimè, quia hæc non efficit adul-

Henriq; terium. Henriquez lib. 11. c. 13. n. 4.

41. Tenetur

quantitatem
ac velut

41. Tenetur ne qui primò dedit operam fornicationi? Tenetur fœminæ ob integritatis, seu claustrum violationem. At mares iudico non teneri, sicut non tenetur primò post Baptismum peccans exprimere circumstantiam innocentiae baptismalis amissionem, quod est maius damnum. *Integritatem vir amittit.* Fateor, sed quæ non est corporali æstimabili adeò claustrum munita. Hæc ex *Suario 3. part. d. 22. sect. 4.* Attamen probabilius puto cum *Vasquez opusc. de restit. c. 3. §. 2. dub. 1. num. 6.* nec fœminam teneri licet sit sub cura parentum, quia dum Virgo sponte consentit, eius fornicatio non est stuprum; non facit sibi iniuriam nec parentibus, cum sit domina suæ integritatis virginalis. *Quidnam de raptu, cui ipsa consentit? Fagundes p. 2. lib. 4. c. 3. num. 17.* asserit non teneri eam circumstantiam aperire; quia cessante iniuria contra iustitiam, quæ requiritur ad stuprum, vel raptum, non dicitur fœmina rapta, aut stuprata.

42. *Necessarium ne explicari in confessione eunuchum fœminam cognouisse?* Aperienda impotentiae circumstantia, quæ talem copulam fecit esse contra naturam. *Henriquez lib. 5. c. 6. n. 3. & Filliucius tom. 1. tract. 10. p. 2. c. 1. n. 23.*

43. *Furatur quis rem proximi, quam ex officio tenetur custodire: teneturne exponere officij circumstantiam, v.g. tutoris, &c.* Non, quia hæc circumstantia non variat speciem, imò nec aggravat notabiliter. *Henriquez lib. 2. cap. 6. num. 3.*

44. *An in Sodomia explicanda sit sexus circumstantia: aut in bestialitate animalium genera?* Minimè, quia tales differentiae sunt materiales, & in genere entis: non formales, & in genere moris. *Filliucius tom. 2. tract. 30. c. 7. num. 131.* sufficit ergo dicere, Peccavi in Sodomia, vel in bestialitate.

45. *In Sodomia ne necessum est exponere cognationis gradum?* Aliquis putavit cognationem in linea recta explicandam, quia mutat species. Existimo satis esse dicere: Coiui cum consanguineo, aut cum affine, quia nec miscetur caro, nec contrahitur affinitas, nec linea variat speciem. *Committit quis Sodomiam cum à se baptizato, vel adoptato.* Haud tenetur circumstantiam aperire, ut *Azorius* asseruit citat.

46. *Explicandusne gradus in Incestu?* Probabile est inter cognatos non solum explicandam esse lineam, sed & gradum; & Incestum cum matre differre specie ab incestu cum sorore, aut filia propter grauissimam violationem pietatis. At *Hurtado d. 9. de sacr. pœn. dist. 4.* probabiliter docet esse eiusdem speciei incestum in eodem gradu, & linea; quamvis eo grauiolem, quo gradus est vicinior stipiti. Satis dicere: *Rem habui*

habui cum consanguinea in linea recta. Scio Caietanum asseruisse, etiam in diuersa linea specie incestum non differre, quare satis dicere: *Commisi incestum toties.*

47. *Delinquit foemina cum Sacerdote Religioso; est necessarium circumstantiam sacerdotij, ac Religionis explicare? Sufficit alteram manifestare; quia vota solemnia castitatis, quae emittuntur tam in professione Religiosa, quam in sacrorum ordinum susceptione sunt eiusdem speciei. Sic Sanchez tom. 2. de matr. lib. 7. d. 27. n. 27. Sufficitne dicere, rem habui cum habente votum castitatis? Negat Pallao, sed alij probabiliter affirmant.*

48. *Occidit foemina virum, ut nuberet cum Amasio, & postea fornicata est cum eo, debet ne huiusmodi exponere in confessione hanc circumstantiam? Affirmat Henriquez lib. 5. c. 6. n. 3. quia eo pacto, quo tale crimen est impedimentum Matrimonij, est etiam constitutum speciale talis fornicationis in gradu peiori. Haerec Lessio lib. 4. cap. 3. dub. 6. num. 45. neganti, dum asserit, impedimenta Matrimonij, quae imposita sunt in poenam delicti, & non habent speciale motuum virtutis, non addere nouam malitiam fornicationi in confessione exprimendam.*

49. *Rem habuit quis cum Turca, Iudaea, aut Haretica: necesse ei exponere disparitatis cultus circumstantiam? Affirmat Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 6. num. 43. quia huiusmodi concubitus ad sacrilegium reducitur. Sentio cum Azorio p. 3. lib. 3. cap. 29. quas. 3. hanc circumstantiam speciem non mutare, sed tantum aggrauare fornicationis speciem, vnde secluso scandalo, subuersionis periculo, Religionis contemptu, & reservatione Episcopali, satis dicere: *Fornicatus sum toties.**

50. *Morosè quis delectatur de virgine absque intentione inferendi vim: tenetur ne explicare virginitatis circumstantiam? Negatiuè respondeo cum Lessio lib. 2. cap. 10. dub. 1. num. 8. quia non expetit libidinem cum iniuria. Addiderim defloreatorem virginis sponte consentientis non teneri circumstantiam virginitatis explicare; quia consentiente illa, non adest stuprum. Idem de raptu foeminae consentiente, afferendum est.*

51. *Confessarius rem habens cum poenitente, debet ne exponere filiationis spiritualis circumstantiam? Asserit Filliucius tom. 1. tract. 10. cap. 5. num. 187. de Confessario praesenti, qui actu illius confessionem reciperet, non de eo, qui alias recepit; quia praesens Confessarius, qui in actu confessionis, vel*
imme

immediatè post delinquit, iniuriam specialem infert Sacramento. At qui aliàs receperit confessionem, liber adest, cum sacramentum pœnitentiæ propriè spirituales cognationem non inducat.

52. In Iactantia de mortali opus est exponere speciem peccatorum? Afferit Sanchez *sum. tom. 1. lib. 1. cap. 3. num. 13.* At *Sanche* tanti viri venia, si Iactantia non fiat cum complacentia & approbatione efficaci, ac ratificante, crediderim necessarium non esse speciem peccati exponere; quia omnis Iactantia de peccato mortali est eiusdem speciei, quatenus peccata mortalia assumuntur, vt instrumenta ad gloriam comparandam.

53. Explicandane in iniurijs, in detractionibus, in iudicijs temerarijs species? Sufficit dicere: Toties proximum iniuria affecti: Toties detraxi, seu temerè iudicavi; quia omnes iniuriæ sunt eiusdem speciei. *Fagundez part. 2. lib. 3. cap. 5. n. 3.* *Fagund.* An non diffamare aliquem dicendo falsum, differt specie à diffamatione, dicendo verum occultum? Ita planè, quia illud opponitur iustitiæ, hoc charitati. *Granadas 3. p. cont. 7. tract. 9.* *Granad.* d. 9. sect. 3. num. 20. At conueniunt in ratione formali, quæ est intentio auferendi alteri famam. Porro in iudicijs temerarijs, quamuis alioqui sit iudicium physicè diuersum: Clericus furatur: Laicus est hæreticus; tamen sunt iudicia eiusdem speciei atomæ in genere moris contra iustitiam commutatiuam prohibentem lædi famam alterius extrinsecè per iniurias, aut detractiones: intrinsecè per iudicia temeraria.

54. Debet quis odio graui delinquens, speciem exponere: odio persecutus proximum circa vitam, seu circa famam? Eiusdem speciei legi apud Bonacinam; quia hæc sunt volupta sub vna formali ratione nocendi proximo. Ast cum *Suario de Suario* *charit. d. 6. sect. 2. num. 2.* affirmo diuersa esse speciei peccata odij circa vitam, & circa famam ad diuersa præcepta attinentia; quia alioqui qui cogitatione delinquit contra quintum, & contra octauum præceptum, sufficienter exprimeret fatus bis contra vnum, aut alterum deliqui.

55. Apostata, qui in totum recedit à fide, tenetur exprimere apostasiam? Sufficit se hæreticum profiteri; quia apostasia ab hæresi specie non differt: sed secundum magis & minus: nam apostata recedit in toto, hæreticus in parte. *Sanchez sum. lib. 1. cap. 7. num. 17.* Exponenda ne hæresis species? Non; quia omnes se habent materialiter ad speciem peccati. *Reginaldus tom. 2. lib. 6. c. 4. n. 114.* *Regin.*

56. Sufficit fornicario dicere se deliquisse contra castitatem, cum soluta, non exprimendo fornicationem? Asserunt aliqui Turriā. apud Turrianum de Pœn. quest. 9. art. 2. d. 29. dub. 2. ad arg. 5. Non improbat ipse, sed vsui in contrarium agenti hærescimus.

57. Furatur quis in loco sacro: si res est sacra proculdubio exponenda est circumstantia. At si prephana sit res; v. g. crumena orantis in Ecclesia, explicanda ne? Etiam si res furtiua prophana sit, exponendam sacri loci circumstantiam, Suarius tom. 1. de Relig. lib. 3. cap. 4. num. 7. affirmat probans Ioannis Papæ sententiam cap. quisquis, q. 9. sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro. At tamen *to vel non sacrum de sacro* exposuerim, si res non sacra sit in Ecclesia velut sub illius potestate ratione custodiæ, pignoris, mutui, vel depositi. Verum si adesset solum per accidens, vt in casu proposito, existimo non esse sacrilegium, quia talis fur haud specialem iniuriam Ecclesiæ infert.

58. Furatus quis rem sacram de loco sacro, satisfacit dicendo: Furatus sum rem sacram, vel Furatus sum de loco sacro? Ita planè; quia vtrumque est eiusdem speciei contra Religio- Fagund. nis virtutem. Fagundez p. 2. lib. 4. c. 5. n. 21.

59. Copula illicita in oratorio alicuius domus, in sacristia, in cubiculis aut aliis locis Regularium, in campanarum turri, aut in porta Ecclesiæ forinsecus est ne sacrilegium in confessione explicandum? Non; quia per locum sacrum solum corpus ipsum Ecclesiæ consecratæ, aut benedictæ intelligitur. Ita Azorius p. 3. lib. 3. cap. 27. q. 13.

60. Tactus impudici in loco sacro habent ne specialem malitiam in confessione aperiendam? Asserit Suarius tom. 1. de Relig. lib. 3. cap. 7. num. 11. quia licet non extet præceptum Ecclesiasticum nisi de sanguinis, & seminis effusione; prohibet vis legis naturalis in Ecclesia fieri actus turpes ob reuerentiam loci. Attamen probabiliter iudicari malitiam sacrilegij non confurgere ex lege naturali, sed ex Ecclesiastica prohibente sacra fieri, & diuina officia recitari in Ecclesia post sanguinis, seu seminis effusionem. Vnde si tactus impudicos pollutio comitata non est, haud opus exprimi circumstantiam

Vasq. loci. Ex Vasquez in 1. 2. tom. 2. q. 72. art. 6. d. 98. cap. 3. num. 4. Addo ex eodem num. 6. nec pollutionem occultam in Ecclesia esse sacrilegium; quia ideo effusio seminis in Ecclesia est sacrilegium, quod polluat Ecclesiam, quod non facit occultam.

Suar. Attamen hæreo Suario tom. 1. de Relig. lib. 3. cap. 7. num. 4. affirmanti

affirmanti sacrilegium esse, quia actus ille ex genere suo Ecclesie repugnat sanctitati. Alioquin species peccati ex futuro penderet euentu.

61. Tenetur ne diuinator exprimere, num exercuerit chiromantiam, pyromantiam, hydromantiam, &c. Seu an diuinauerit cum pacto demonis, necne? Negat Reginaldus tom. I. lib. 6. cap. 4. numero 114. quia hæ circumstantiæ non mutant speciem. Regin.

62. Tencor exponere, an violarim ieiunium per esum carniæ, aut per duplicem comestionem? Respondet Granado in 5.º. contr. 7. tract. 9. d. 9. n. 22. sufficientem esse huiusmodi confessionem: Toties ieiunium fregi, quia vtraque fractio eidem virtuti temperantiæ opponitur. Gran.

63. Deliquisti ex confidentia Bullæ vel Iubilæi: opus ne exprimere? Non; quia speciem non mutat, Fagundez part. 2. lib. 4. cap. 5. n. 8. actoræ. Fagund.

64. Proiecit quis Breuiarium in pelagus, aut venenum alicui propinavit: necessarium ne aperire causam, & effectum secutum? Sufficit aut se accusare de breuiarij proiectione, aut veneni propinatione: aut omissionem officij, & homicidium; quia in prima confessione aperit peccatum in causa, in secunda autem exprimit in effectu. Vasquez 1. 2. tom. 1. dict. 94. cap. 3. num. 16. Vasq.

65. Objicit se quis delinquendi periculo, & mox peccat: satisne confiteri peccatum? Satis; quia vnicum est peccatum, nisi notabilis mora intercesserit. Sanchez summ. tom. 1. lib. 1. cap. 8. num. 4. Sanch.

66. Quis pluribus peccatis committendis per ignorantiam se exponit, quam de facto commisit. v. gr. cognoscit quis foeminam vincibiliter vel affectatè ignorans qualis illa sit: exponit se periculo adulterij, incestus, sacrilegij. Quæsierim. si postmodum compererit solutam esse, sufficit se fornicatum esse indicare? Explicanda est ignorantia affectata, qua tot peccatorum specie distinctorum periculo se subiacuisse compererit. Sanchez sum. tom. 1. lib. 1. cap. 17. num. 23. Sanch.

67. Finis continet malitiam: verbi gr. furatur quis propter fornicationem, aut confitetur propter inanem gloriam: tenetur ne utrumque confiteri? Si finis continet malitiam grauem, (vt in primo casu) tenetur; quia addit actui nouam malitiam. Si autem venialem malitiam continet, (vt in casu secundo) non tenetur. Verùm in primo casu non oportet circumstantiam finis explicari, vt finem, sed explicari potest, vt distinctum peccatum: Furatus sum, & mox, Habui intentionem

- Conin. nem fornicandi. Ex *Coninch. de sacr. d. 7. dub. 4. num. 42. Quid si finis nullam habeat malitiam præter malitiam obiecti: v. gr. omittit quis sacrum propter studium. Nullo pacto est explicandus finis, quia studium nec venialem habet malitiam ab ipsa omissione distinctam. Sic Vasquez 1. 2. dist. 93. cap. 3.*
- Vasq. 68. Peccauit quis coram alijs, qui in scandalum ideo adducti sunt: quidnam exponendum? Aperiendus numerus personarum, & species peccatorum, ad quæ alij inducti sunt. Exponendum, an ruina alterius fuerit formaliter volita: an verò solum interpretatiuè, & in causa. Fatur Magister meus Hurtado de Mendoza 2. 2. d. 173. sect. 8. §. 61. Scio excusari ab scandalo qui coram alijs delinquant, vel quia videntes ita sunt in bono stabiles, vt nullo modo censeantur scandalum passuri: vel quia adeò profligati, vt ex aliorum crimine minimè immutandi videantur. Sic & Magister meus Ioannes de Salas 1. 2. tom. 1. tract. 7. d. 46. n. 111.
- Hurt. 69. Sollicitauit vir fœminam: tenetur ne exprimere cum fornicatione scandalum? Minimè; quia plerumque fœmina à viro sollicitatur. Ipsa sollicitauit virum? Exprimere debet quod insolitum est. Vir etiam exponat si adeo precibus importunis est vsus, vt violentiæ possunt æquari. Salas 1. 2. tom. 2. tract. 13. d. 5. sect. 15. n. 133.
- Salas. 70. Explicanda ne circumstantia ignorantia inuincibilis in ordine ad censuras? Etiam; quia ab illis excusat, sicut excusat à transgressione præcepti humani. Quid de ignorantia affectata? Si non affectatur ad liberius viuendum, aliquando minuit culpam; si verò affectetur ad liberius viuendum, constituit specialem malitiam aduersus voluntatem seruiendi Deo. Palao tom. 1. tract. 7. d. 1. p. 16. n. 3. At Sanchez auctore sum. tom. 1. lib. 1. cap. 17. aggrauat solum notabiliter intra eandem speciem, ideo haud necessariò explicanda.
- Palao. 71. Furatur quis coram iudice, seu cum periculo vitæ manifesto: tenetur hanc circumstantiam confiteri? Asserit Vasquez 1. 2. tom. 2. quest. 73. art. 9. dub. 3. quia duo peccata gerit, furti, ac temeritatis. Hæreo Tannero 1. 2. d. 4. quest. 1. dub. 3. num. 72. existimanti non teneri; quia non vult directè pœnæ, aut periculo subiicere.
- Vasq. 72. Exponenda ne circumstantia delinquendi in die festo, in hebdomada sancta, in communionis die? Abnego cum Henriquez lib. 5. cap. 6. num. 6. quia circumstantia hebdomadæ sanctæ, aut diei communionis tantum est aggrauans. At diei festi delictum nec grauius est, quia in die festo prohibetur opus
- Tann. Henriq.

opus seruire corporale, non spirituale, quale metaphoricè peccatum dicitur.

73. Tenetur quis aperire, an peccatum commissum sit post confessionem ultimam? Non nisi ob aliquam circumstantiam mutantem speciem, aut constituentem hominem in proxima occasione peccandi .v.g. rubore quis afficitur de aliquo crimine, potest generaliore confessionem facere, & illud peccatum simul confiteri non explicando, an aliàs confessum sit; quia id parum variat confessarij iudicium. *Quid de pœnitentia grauiori imponenda, si expressisset nouum esse peccatum?* Poterit ipse pœnitens maiorem sibi pœnam adaptare. Sanchez apud Bonac. n. de sacr. dict. 5. quæst. 5. sect. 2. part. 2. §. 7. diff. 4. Sanch. num. 5.

74. Assolent peccata multiplicari aut ex multitudine actuum, §. 6. aut obiectorum, aut Præceptorum. Rogarim in primis, quoad De circumstantiam multitudinem: An meretrix (verbi gratia,) tenetur cunctanumerum peccatorum exprimere? Satis est exprimere tentia. pus, quò perstitit in prostibulo. FagundeX p. 2. lib. 3. cap. 4. Quoties, num. 11. Aduertens teneri saltem species peccatorum ex-
sens de numero

75. Exponenda ne oscula, & tactus post actum venereum? actuum Suarez in 3. p. tom. 4. d. 22. sect. 2. n. 8. & 9. asserit esse nouum obiecto-
peccatum, quia ad nouam copulam dirigitur. At Henriquez rum, & lib. 5. cap. 5. num. 5. aprè abnegat nouum peccatum, si huius-
modi tactus non dirigantur ad nouam copulam, sed ad com-
plementum præcedentis. Præcep-
torum. Suar.

76. Operam dat quis tactibus impudicis, & osculis, sed non ad copulam ordinando; qua tamen postea secuta sit: tenetur ne utrumque confiteri? Tenerur, quia sunt distincta peccata. Hur-
rado de sacr. d. 9. dif. 6. Hurtad.

77. Actus mali interni continuati quònam modo sunt in confessione exprimendi quoad numerum? Iuxta interruptionum numerum, siue interrumpantur per actum contrarium, siue per obliuionem, siue per somnium; quia tales actus nullam habent continuationem, cum vnus ab alio non dependeat. Sic Vasquez in 3. tom. 4. quæst. 91. a. 1. Ego quidem de obliuione & somno negarem cum Salas 1. 2. tom. 2. tract. 13. d. 5. sect. 3. Valq. num. 85. quia accidentaliter se habent circa actum, qui mu-
tatus non est per contrarium. Salas.

78. Retinet quis per annum rem alienam: quot peccata committit? Scio probabile vnum peccatum committere, etiamsi plures occasiones restituendi fuerint oblatae, aut pluries propositum non restituendi conseruauit, dummodo

non renouauerit, aut confirmauerit nouo actu: aut determinans restituere, data occasione non gesserit. At tamen
 Lessius. *Lessius lib. 2. cap. 22. dub. 3. num. 11.* asserit voluntariam rei alienæ retentionem discontinuari, si obligatus restituere, fiat impotens: per actum contrarium: per somnum: per inconsiderationem: vel obliuionem: si creditor exigit, & ipse non restituit: si videt illum egere, & non soluit. Quoad somnum, obliuionem, aut inconsiderationem non approbo; quia accidentaliter stanti proposito obueniunt.

Vasq. 79. *Per actus contrarios quis interruptit voluntatem prauam, v. gr. non restituenti, & potest explicare numerum peccatorum, tenetur ne explicare moram? Non tenetur, Vasquez asserente in 3. part. tom. 4. quæst. 91. art. 1. dub. 3. num. 36.* At si aliter non possit numerum interruptarum exponere, tunc necessario moram deberet exprimere.

Granad. 80. *Potest quis, adhibita diligentia, numerum peccatorum exactè declarare, sufficit ne moram exprimere? Quauis actus interrupti, & retractati sint plura peccata, in explicando tamen numero peccatorum non est seruandus rigor metaphisicus: sed sufficit confessario pœnitentis statum constare, qui sufficienter illi aperitur, si dixerit: Retinui rem alienam, aut officium diuinum omisi per annum; quia molestum esset maiorem imponere obligationem. Granada in 3. p. cont. 7. tract. 9. d. 10. num. 8.*

Fagund. 81. *Assolet pœnitens, quando numerus peccatorum exactè non venit in mentem, addere, plus, vel minus? postea ultra, vel citra numerum confessum aliqua veniunt in mentem: an necessarium est exprimere? Sufficit quod post numerum verisimilem addidit: plus, vel minus. Fagundez parte 1. libro 3. cap. 5. numero 9.* Ego si confessus decem, recorder viginti commisisse, non quiescerem; quia illa addita particula, plus, aut minus, hanc vim habet: *Poco mas o menos*, & ad duo vel tria ultra vel citra est solum extendenda.

Vasq. Suar. 82. *Profecto circa obiectorum numerum certum cum sit, posse in eodem actu plures malitias reperiri: rogo, an in confes- si ne debeant exponi? Ita planè; quia numerus obiectorum pertinet substantialiter ad actus indiuiduationem, qui explicari debet in indiuiduo. Sic Vasquez in 3. part. tom. 4. quæstion. 91. art. 10. dub. 4. num. 8. At Suarius in 3. part. tom. 4. dist. 22. sect. 5. numero 35. putat plura numero obiecta concurrere vt vnum moraliter, & vnum numero peccatum constituere: esse tamen*

tamen distinctè explicanda, quia peccatum aggrauant. At cum intra eandem speciem aggrauent, numerus obiectorum haud necessariò confitendus. Itaque in *Vasquez* sententia determinatus non ieiunare tota Quadragesima quadraginta peccata committit: qui vnico voluntatis actu statuit non recitare per annum officium, tot peccata gereret, quot anni sunt dies, &c. *Maledicit quis vno sermone Deum, Virginem, Apostolos.* Tredecim peccata committit. *Furatur plures oues vnius domini,* est vnum peccatum: *Plurium dominorum pro indiuiso,* etiam vnum. *Plurium pro diuiso,* sunt peccata diuersa. *Vasquez. Ladens vno verbo famam plurium personarum.* Plura peccata gerit. *Multò quis vnico ictu occidit.* Multorum homicidiorum est reus. *Si sunt Clerici occisi, aut vulnerati?* Multas percussor excommunicationes, & irregularitates incurrit. *Suarus de cens. dist. sect. 3. num. 8.* Suar. quia tres iniuriæ Ecclesiæ confurgunt, *Recogitat quis in pollutione tres coniugatas simul?* Tria peccata distincta gerit in confessione aperienda. *Henriquez libro 5. capite 8. numero 8.* Henric. *Inducit vno verbo tres ad peccandum.* Tria peccata committit. *Sanchez summ. tom. 1. libro 1. cap. 6. numero 8.* Porro in *Suarij* probabili sententia, vnum solummodo his in casibus peccatum perpetratur. Vnde si circumstantia tantum aggrauans non est necessariò aperienda in confessione numerus obiectorum non erit necessariò explicandus. *Existens quis in peccato vnica verborum prolatione, aut ablutione viginti baptizat: vna absolutione plures absoluit: quid?* Vnum peccatum solummodo perpetrat, quia licet sint plura Sacramenta, per modum vnius ministrantur. *Tannerus 2. 2. dist. 4. question. 2. dub. 4.* *Vnico quis iuramento rogatus de pluribus articulis, plura mendacia confirmat: quodnam crimina?* Vnum periurium, nec tenetur numerum explicare. *Henriquez lib. 5. capite 5. numero 6.* *Quis plures, fidei articulos vincibiliter ignorat.* Vnicum peccatum gerit, sicut qui plures horas vna die omittit recitare. *Suarus de fide d. 15. sect. 1. Suar. num. 7.*

83. Circa numerum denique præceptorum quid obseruandum? Tunc plura præcepta constituunt actum multipliciter peccaminosum, quando diuersam virtutem respiciunt. Vnde ratione diuersorum præceptorum actus contrahit malitias diuersæ speciei: nisi eadem virtus pluries per eundem actum violaretur respectu diuersorum præceptorum, verbi gratia, coniugatus rem habens cum coniugata, duplex committit

adultera. Contra verò qui omittit sacrum die Dominica in qua aliud Festum de præcepto incidisset; vel ieiunium vigiliae occurrentis in die Quadragesimæ: vnum peccatum ageret; quia hæc præcepta eandem virtutem respiciunt: hoc temperantia, illud Religionis *Vasquez in 3. part. quest. 91. art. 1. dub. 4. num. 9.*

Vasq.
84. *Furatur quis rem sacram de loco sacro: quot sacrilegiorum est reus? Vnius, ob vnicam virtutem violatam. Fagundez p. 2. lib. 4. c. 5. n. 21. Teneor ad officium diuinum ratione beneficij & ordinis sacri. Vnicum peccatum, quia contra vnam Religionis virtutem. Fagundez citat. n. 35.*

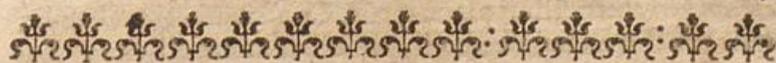
Fagund.
85. *Pluribus iuramentis, aut scripturis, pluribus votis obligatus ad rem agendam, aut non agendam, omnia violauit: quot peccata commisit? Vnum, sic in confessione aperiendum: violauit vnum iuramentum, aut votum. Henriquez lib. 2. cap. 5. num. 6.*

Henriq.
86. *In quadragesima confessionem inualidam agens delinquit, contra præceptum diuinum de integritate confessionis, & contra Ecclesiasticum de confessione annua: quot peccata gessit? Vnum: quia præceptum Ecclesiæ diuino subordinatur. Fagundez p. 2. lib. 3. cap. 5. num. 8.*

Fagund.
87. *Quis Eucharistiam sumens in peccato duo præcepta violat, vnum confessionis ante communionem, alterum dignæ susceptionis Eucharistia: quot crimina perpetrat? Vnum contra dignam susceptionem Sacramenti; quia præceptum confessionis præuix in hunc finem ordinatur. Azorius part. 1. lib. 10. c. 31. quest. 11.*

Azor.
88. *Celebrat quis cum peccato mortali, & excommunicatione: quot perpetrat crimina? Vnum, quia vtrumque præceptum prohibet communionem eiusdem virtutis intuitu, scilicet Religionis. Vasquez in 3. part. tom. 3. d. 106. cap. 1. num. 6.*

* * *

EXAMEN III.

Circa materiam de Conscientia.

CAPVT PRIMVM.

De essentia Conscientia.

1. *VID est Conscientia?* Actus intellectus practici iudicantis aliquid hinc & nunc agendum esse, vel fuisse tanquam bonum honestum: vel fugiendum esse, aut fuisse tanquam inhonestum. Vnde Conscientia partim se extendit ad opera nostra præterita ea accusando tanquam malè facta, aut tanquam rectè gesta commendando: partim verò ad opera futura, dictando, vtrum agenda vel omittenda sint. Verum conscientia de agendis seu omittendis actus est à Prudentiæ virtute elicitus.

2. *Quoruplex Conscientia?* Multiplex planè. Recta, Erronea, Probabilis, Dubia, Scrupulosa.

3. *Num vlla questio de Conscientia Recta?* Nulla prorsus; siue enim præcipiat, siue prohibeat, sic obligat voluntatem, vt grauitè, aut leuiter iuxta materiam delinquat, si illam non sequatur.

CAPVT II.

De Conscientia Erronea.

4. *Quenam Erronea Conscientia?* Quæ obiectum aliter ac est, agnoscit. Conscientia autem huiusmodi assolet iam inuincibiliter, iam vincibiliter errare.

5. *Num delinquit, qui contra Conscientiam errantem agit?* Delinquit planè vel lethaliter, vel venialiter qualiter ipsa Conscientia dicit: si tamen inuincibiliter erronea dicit aliquid agendum, quod reuera fugiendum fuisset. Nam inuincibiliter errans Conscientia vim habet obligandi, iuxta id, quod ipsa dicit: inuincibiliter autem ad non agendum contrarium. *Quid si tantum dicit aliquid esse peccatum in genere?* Probabile existimo tantum esse veniale.

6. *Ex Conscientia Erronea delinquens cuiusnam speciei peccatum*

B 4

catum

catum perpetrat? Illius planè, quam Conscientia apprehendit; quia affectus ad huiuscemodi speciei peccatum allicitur. Expuo in terram credens me delictum sacrilegij committere ob loci sacri reuerentiam, peccati sacrilegij sum reus, si re ipsa expuo priusquam me ab isto expediam errore.

7. *Si aliquis eò perplexitatis deueniat ut utrumque oppositorum existimet esse peccatum, eoque errore nec per se nec per alium explicare se possit: quidnam præstabit? Eligere debet quod minus malum apparet. Quod si quod minus malum apparet secutus adhuc errem in ipsa minoris apparentis mali electione, non delinquam; quia nemo necessitate peccat.*

CAPVT III.

De Conscientia Probabili.

8. *Quanam Probabilis Conscientia? Quæ iudicium continet alicuius rei ex opinione probabili. Probabilis autem opinio ea dicitur, quæ rationibus innitur alicuius momenti. Vnde aliquando vnus tantum Doctor grauis admodum opinionem probabilem potest efficere; quia vir doctrinæ specialiter additus haud adhærebit sententiæ cui libet nisi præstantis, seu sufficientis rationi, vi allectus.*

9. *Num licet opinionem probabilem sequi, relicta probabiliore? Licet, imò & tutiori, modò non immineat aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia, aut iustitia, aut charitas dicet oppositam sententiam esse eligendam.*

10. *Possum^{me} probabili aliorum sententiæ aptare mea, probabiliore ac tutiore relicta? Ita planè, nec sit operans contra conscientiam agam, modo existimem alienam opinionem, quam sequor, esse probabilem.*

CAPVT IV.

De Conscientia Dubia.

11. *Quanam Conscientia Dubia? Quæ circa vtramque contradictionis partem suspensa est, & neutri assentitur.*

12. *Delinquit ne, qui contra conscientiam practicè Dubiam operatur?*

operatur? Qui operatur cum dubio, an hîc & nunc opus sit licitum, nec ne, delinquit, peccato scilicet eiusdem rationis, & speciei, cuius est res, de qua dubitat: quia qui anceps operatur, se periculo delinquendi exponit.

13. *Qui aliquid præstat non practicè, sed speculatiuè tantùm dubitans, num sit malum, delinquit ne?* Minimè; quia prudenter operatur, cum ex iusta causa dubium deponat, v.g. si dubitat, an liceat capere rem alienam, si hîc & nunc credat, id sibi licere propter extremam necessitatem, à furti crimine excusatur; quia practicè non dubitat.

14. *Quònam modo Conscientia practicè Dubia deponetur, speculatiuè vincetur dubium?* Duo requiruntur. Primum, debita diligentia ad inquirendam veritatem. Secundum, iuxta aliqua causa mutandi iudicium, seu deponendi practicè dubium speculatiuum, scilicet consilium doctvina pollentium viroium. Verùm iuxta causa contra speculatiuum iudicium est possessio, quæ præstat, vt in dubio pro possessore iudicetur, iuxta illud: Melior est conditio possidentis.

CAPVT V.

De Conscientia Scrupulosa.

15. *Quid Scrupulosa Conscientia?* Profectò Scrupulus non est Conscientia appellanda, cum non sit iudicium: sed vana apprehensio, & hinc ortus timor peccatum alicubi esse, vbi non est.

16. *Quòdnam, præcor, hominis scrupulosi indicamentum?* In vna vel pluribus materiis frequenter dubitare, præter consuetum morem interrogando: aliàs diligentem curam suæ habere Conscientiæ: credere aliquid esse peccatum ob leuem rationem: quæcunque in dubium reuocare, & aliquando suspensum manere: contra sapientium denique, imò contra proprium iudicium frequenter, nihilominus inquietum esse. Hi quidem in causa aliena plerumque sine formidine iudicant, hominèmq; absolunt. At verò si idem casus illis eueniat, statim peccatum inesse formidant.

17. *Num contra scrupulos licitum operari?* Imo consultum. Remedia autem contra morbum huiusmodi sunt triplicia. Primò naturalia, vt contemnere scrupulos, melancholiæ mēderi. Secundò, moralia, vt leges secundùm æquitatem interpretari, opinionem probabilem eligere, se submittere iudicio

aliorum. Tertiò, supernaturalia, vt sese ad Dei auxilium speciale disponere, assidue orare, sollicitè cuncta manifesta peccata cauere.

CAPVT VI.

Praxis, seu resolutiones Societatis IESV Schola circa materiam de Conscientia.

§. I.
De Con-
scientia
erronea.

18. **D**ixisti, agere cum Conscientia erronea dictante actum esse lethalem, peccatum mortale esse: rogo, An peccatum hoc habeat specialem malitiam contra præceptum, vel virtutem? Minimè, sed generalem quandam rationem peccati determinandam ex tali, seu tali materia circa quam versatur. v.g. falsò existimo hodie esse Vigiliam, & non ieiuno: eiusdem speciei peccatum gero ac si verè vigilia esset: & ideo non est opus in confessione exprimere Conscientiæ errantis circumstantiam: sed sufficit proferri: non ieiunavi in Vigilia. *Salas in 1. 2. tract. 8. d. 1. sect. 33. num. 28. scio Valentiam tom. 4. d. 7. q. 11. p. 7. contrarium tradidisse.*

Salas.
Valent.

19. *Est ne semper mortale crimen, contra conscientiam errantem agere? Aliquando est veniale, suamque grauitatem, aut leuitatem à grauitate aut leuitate materiæ sumit, in qua errat Conscientia: & à diuersitate iudicij falsò suadentis, vel momentis; quia Conscientia dictare potest, vt peccatum mortale, etiam si materia sit leuis; & vt peccatum veniale, etiam si sit grauis materia.* *Azorius tom. 1. lib. 2. c. 8. q. 5.*

Azor.

20. *Suppone aliquem eò erroris deuenire, vt vtrumque oppositorum ei peccatum sit v. g. mentiri, est delictum: non mentiri, vt proximum à graui periculo eripiam, etiam contra charitatem crimen est mihi erranti. Die festo sacrificaturus pro populo recordatus me non ieiunum, ab altari abstinere decerno: non possum populum sine scandalo dimittere, nec adest alius sacerdos. Si non audio sacrum pastor ouium, contra præceptum delinquo: si auditurus, gregem à lupis comminandum relinquo, becco: quid tunc? si non habeo, quem consulam, minus malum eligam. Primo in casu minus malum mentiri, vt culpa grauior contra charitatem euitari possit. In secundo Missæ audientiæ operam dabo, ne populus scandalo feriat. In tertio, vt proximi prouideam vtilitati, templum non adibo. Quid si quò minus malum apparet, secutus, adhuc errem? Non delinquam. Quid si ita anceps erraui, vt mihi minus malum representetur? Tunc*
non quidquid

quidquid egero, non peccabo; quia nemo necessitate peccat.

Ex Laymano, Baldello, Castro Palao, & alijs.

Laym.

21. Dixisti unum Doctorem doctum sufficere ad opinionem probabilis constitutendam: an aliqua addenda conditio? sine ulla conditione asserit Filliucius tom. 2. tract. 21. cap. 4. n. 134. Addiderim tamen non sufficere Doctorem doctum esse, si pius simul non sit: etsi singularis eius opinio sit contra communem; tunc enim talis opinio deberet irrefragabili niti ratione, ut esset admittenda.

S. 2.

De Con-

scientia

proba-

bili.

Filliuc.

22. Est opinio speculatiue probabilis: rogo, an sit in praxi tutata? Assero ex Sanchez de matr. lib. 7. d. 7. non omnem opinionem probabilis speculatiue esse tutam in praxi; unde aliqua Doctorum sententia sapientes speciatim laxationem, aut mitiorem legum interpretationem a communi Doctorum placito omnino recedentes, sunt specialissimo, prudentia pondera librandae.

Sanch.

23. Occurrunt dua sententia probabiles, tenetur quis sequi probabiliorem? Non, quia reprehendi non potest ut imprudens, & temerarius qui rationi, authoritative ponderis haeret: & esset oneis intolerabilis, si teneretur speciatim indoctus opiniones probabiles vestigare. Infero posse iudicem secundum opinionem probabilem iudicare, aduocatumque patrocinari.

Sanch.

24. An confessarius, aut consultor possit contra propriam opinionem minus probabilem consulere, ut poenitentem, aut consulentem ab onere aliquo liberet? Posse Vasquez affirmat 1. 2. d. 62. cap. 9. num. 47. Becanum scio distinxisse in 1. 2. tract. 1. cap. 4. q. 9. n. 16. sed idem demum asseruisse constat. Petit consulens, aut poenitens sibi exprimi, quam sit sententia probabilior? Tenetur tunc illam aperire, quam sequitur. Sed si solum de practica obligatione sciscitatur, potest consulere, quod minus probabile iudicat: imo meliorem se geret consiliarium saepe id consulens, quod facilius, & cum minori periculo, seu incommodo praestari potest. Ex eodem Becano distinguente.

Vasq.

Becan.

Becan.

25. Potest ne Medicus habens copiam medicamentorum, exhibere minus certum, & certius relinquere, etiam si non habeat certum? Non potest, quia charitas postulat, ut indigenti certiori quo possumus remedio succurramus. At in defectu medicamenti certi etiam quando aegroti salus non est desperata, asserit medicamentum probabile, stante opinione probabiliore quod nocebit;

Suar.

Portel.

Azor.

nocerebit; quia id, quod ex probabili ratione efficitur, reprehendi non potest. Ast venia tanti viri, temeritatis Medicum inculcarem, nisi ex notitia speciali ægrostantis colligat minus probabile remedium magis profuturum.

Bald. 26. *Potest ne Medicus experimenti gratia dubio medicamento uti?* Afferit Baldellus de consc. graviter peccare contra iustitiam, quando nulla suppetit opinio probabilis, & aliàs adfunt remedia probabiliter profutura; quia vitam, aut salutem ægrostantis periculo sine iusta causa exposuit.

Vasq. 27. *Tenetur ne pœnitentis opinionem probabilem confessarium sequi, relicta sua probabiliori?* Tenetur, quia pœnitens habet ius ad absolutionem opinioni probabili nitens. Vasquez 1.2. tom. 1. dist. 62. cap. 7. num. 40. Qui addit confessarium non proprium negantem absolutionem secundum opinionem probabilem, solum venialiter delinquere. At credidero mortaliter peccare, si de mortalibus facta confessio; quia illum obligat ad peccata alteri confessario detegenda, quod onus graue est. *Quid si confessario falsu videatur opinio pœnitentis?* Debet se accommodare si à probatis Auctoribus probabilis reputatur.

28. *Quid tenendum circa essentialia sacramentorum? Amplectenda ne opinio probabilior?* Exprimam mentem ex Societatis Doctoribus. Communiter asserunt probabilior em eligendam, quia ex charitate tenemur proximo certiori remedio subuenire, ne cadat à salute. Vnde crediderim in sacramentis non necessariis ad salutem id non procedere; & in casu necessitatis, quando v.g. Eucharistiæ deest materia certior. Verum quoties ex opinionibus circa validitatem sacramenti altera fauet sacramento, altera suscipienti: hæc eligi debet, licet minus probabilis; quia sacramenta infidelium gratiam instituta suo iuri cedunt, vt fidelibus faueant. Ideo danda absolutio moribundo, qui illam in absentia petit, &c. quia strictius charitas obligat, quàm Religio. Et Sacerdos tali in casu Parochus contra iustitiam, non Parochus contra charitatem delinqueret.

29. *Quæserim, an his in casibus absolutio absolutè debeat dari?* Ita planè, quia conditio adhibenda in dubio, non in opinionibus. *Dubium est de potestate confessarij: posset ne tunc eligi opinio probabilis, probabilior relicta?* Potiori quidem iure; quia non est periculum irritandi sacramentum. Opinione enim probabili stante, sicut stante errore communi, Pontifex Summus confert iurisdictionem in ædificationem filiorum.

Palao. Palao tom. 1. distinct. 2. part. 5. num. 9. Addo, quia omnis sacerdos

cerdos habet iurisdictionem in venialia; unde cum regulariter fideles aliqua venialia confiteantur, Sacerdos absoluen- do illa directè, absoluet etiam mortalia (si Papa non dat iurisdictionem) indirectè.

30. Num liceat in mortis articulo opinionem probabilem sequi, relicta tutiori? Scio Sanchez sum. tom. 1. lib. 2. cap. 1. num. 6. negauisse; quia debet homo in nouissima animi agri- tudine ei efficacius remedium adhibere. At ex aliorum sen- tentia, licere crediderim, quia non minus tenetur homo non delinquere in vita, quam in morte: & semper est necessarium aptam medicinam delictis adhibere. Probabilis opinio est; Ergo medicamen appositum.

31. Varietas opinionum inter superiorem, & subditum adest: tenetur ne subditus obedire? Afferit Salas 1. 2. tractat. 8. d. vnic. sect. 8. num. 76. teneri subditum obedire, quoties potest ab- que peccato. At Castro Palao tom. 1. d. 2. part. 6. num. 5. Quan- do subditus, inquit, nititur opinione probabili, quod præcep- tum sit illicitum, vel extra superioris iurisdictionem: potest non obedire; quia vnique fas est sequi probabilem opinio- nem.

32. Est opinio probabilis, superiorem non esse legitimum, quia non est electus, &c. tenetur ne subditus obedire? Non quia de eius possessione probabiliter dubitat. Sanchez sum. tom. 2. lib. 6. cap. 3. n. 29. contrarium sentit probabiliter.

33. Varietas opinionum versatur inter iudicem laicum, & Ec- clesiasticum circa iurisdictionem: quinam est competens? Eccle- siasticus, quia maior. Sanchez opusc. tom. 1. lib. 2. c. 4. dub. 52. n. 2. Generaliter quidem in opinionum varietate, illa amplecten- da, quæ fauet Ecclesie, in fauorem Religionis, Ecclesiastica- que potestatis.

34. Scio ad rectè operandum, requiri iudicium practicum mo- raliter certum? hoc tamen rogamus, an oporteat ut sit ita certum, quod omnem oppositi formidinem excludat? Minimè, sed sufficit assensus rationis probabiliter dictans, hoc vel illud honestè agi. Vasquez 1. 2. d. 62. cap. 5. Porro Layman. lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 1. n. 3. contrarium asseruit.

35. Regula illa iuris: Melior est conditio possidentis, est ne sem- per vera? Afferit Vasquez 1. 2. dist. 65. cap. 3. solum in materia iustitiæ veram esse. At Suarius tom. 2. de Religion. lib. 4. cap. 5. numero 4. affirmat veram esse in omnibus virtutibus; quia est regula iustitiæ generalis, quæ in omnibus virtutibus, in quibus legi vniuersali obedire tenemur, imbibitur. Subscrip- serim.

36. Operatur quis cum dubia conscientia, an actus sit peccatum mortale, vel veniale: & proponente illum uti malum in confesso: quodnam piaculum est? Afferit Vasquez I. 2. d. 59. c. 3. n. 10. esse mortale, etiamsi postea esse veniale comperiat; quia voluntas, dum non examinat, vult illud perpetrare, qualecumque sit. At Valentia tom. 2. d. 2. 7. 14. p. 4. contrarium affirmat; quia velle malitiam in genere, est velle malitiam, quæ non excedit veniale; si enim excederet, haud esset veniali & mortali communis.

37. An in dubijs tutior sit pars eligenda? Regula est Iuris, quæ habetur in cap. iuuenis, de sponsal. Tene certum, & dimitte incertum. At non continet præceptum, sed consilium. Palao tom. 1. d. 3. part. 6. n. 4. Porro Becanus I. 2. tract. 1. cap. 4. q. 9. n. 4. putat procedere in dubio practico, non in speculativo; quia non obstante dubio speculativo de iustitia cambij (v. g.) peculiaris alicuius, possum ipse formare iudicium practicum moraliter certum, me posse illud efficere, eo quod hic & nunc licitum mihi est secundum probabilem opinionem speculativam operari.

38. Dubium, quisnam è duobus pater sit alicuius illegitimi: quid præstandum? Uterque alere illum tenetur. Renuit alter, aut nequit. Non tenetur alter in integrum. Azorius tom. 2. lib. 2. cap. 19. quæst. 8. Ratio est, quia illegitimus ius contra utrumque non habet. Vasquez sic I. 2. dist. 66. cap. 8. n. 48. Addit Salas I. 2. tract. 8. d. unic. sect. 24. n. 248. matrem aliquid plus exigere posse à nobiliori, & ditiori, qui scilicet meliora alimenta præstare deberet, si certus esset, esse suum.

EXAMEN IV.

Circa materiam de Gratia, & Merito.

CAPUT PRIMVM.

Quid, & quotuplex Gratia?

I. **VIDNAM** Gratia? Donum superadditum nature gratis à Deo homini collatum merito Christi.

Quotuplex Gratia? Triplex. Prima diuisio sumpta ex diuerso modo existendi, quem habet in homine, est in habituali,

tualem, & actualem. Secunda desumpta ex fine propter quem conferatur, amplectitur gratiam iustificationis, & gratiam gratis dātam, sumpto nomine generis pro specie. Tertia est per habitum ad voluntatem nostram, & diuiditur in præuenientem, comitantem, & subsequētem.

habitu sine

C A P V T I I.

De necessitate Gratia.

2. **E**stne Gratia homini lapsō necessaria? Ita planè. Porò necessitas Gratiaē respectu hominis lapsi considerari potest tum in ordine ad cognitionem, tum in ordine ad actionem.

3. *Quàm est necessaria ad cognitionem?* Quæcunque veritas naturalis cognosci potest absque peculiari gratiaē auxilio, siue sit speculatiua, siue practica; at supernaturales veritates egent auxilio gratiaē, & etiam theologiae.

4. *Quàm est necessaria ad actionem?* Inter extremas Pelagij & Lutheri sententias pro hæresibus damnatas, ex quibus ille sine gratia posse hominem omnia bona opera tam moralia, quàm supernaturalia facere: hic verò nullum omnino bonum opus absque gratiaē auxilio fieri posse asserbat: media Catholica veritas constituenda est gratiam esse simpliciter necessariam ad opera requisita ad salutem: & in homine etiam peccatore bonam aliquam operationem esse posse, quæ peccatum non sit. Hinc primò, assero hominem lapsum solo Dei generali auxilio bonum aliquod opus moraliter facere posse; vt autem tale opus ad iustificationem conferat peculiaris Christi gratia præterea necessaria est. Secundò, hominem lapsum sine Christi gratia non posse diligere Deum super omnia, neque vt finem supernaturalem, neque vt finem naturalem. Tertiò, hominem lapsum legem totam naturalem seruare non posse, nec quoad modum, nec quoad substantiam, absque gratia Christi. Quartò, ad seruandam totam naturalem legem, multo tempore, præsertim verò per totam vitam habitualem gratiam requiri. Quintò, hominem lapsum absque speciali auxilio tentationi alicui posse resistere, graui autem nequaquam, & multo minus omni. Homo verò iam iustus absque speciali auxilio opera aliqua bona moraliter agere potest; ad longum tamen tempus, aut vsque ad vitæ finem in bonis operibus perseuerare absque speciali gratia non potest.

rest. *Homini iusto iam quidnam confert hec noua Gratia?* Tribuit ei ad perseverandum, moralem facultatem temptationibus omnibus resistendi. Ut autem omnia etiam venialia peccata deuiter, communis gratia satis non est, peculiaris autem ex priuilegio satis esse potest.

C A P V T III.

De Iustificatione.

5. **Q***uid est Iustificatio?* Gratia habitualis in anima inhaerentis, & facientis hominem iustum effectus. Definatur autem, Gratuita, & supernaturalis quaedam mutatio, per quam supernaturalia infunduntur dona.

6. *Sunt ne ad Iustificationem aliqua in homine dispositiones necessariae?* Sunt, nempe fides, spes, & poenitentia, quae procedunt à Spiritu sancto mouente, nondum inhabitante.

7. *Num iustus de sua iustificatione certitudinem potest habere?* Fidei quidem minimè, moralem tamen, & magnas coniecturas habere potest.

C A P V T IV.

De Merito.

Q*uidnam Meritum?* Opus est liberum, bonum, ad alterum aliqua ratione pertinens, quod secundum aliquem aequitatis aut debiti modum aliquo praemio ab altero debet compensari.

8. *Quotuplex Meritum?* Duplex est, de Condigno vnum, alterum de Congruo. Quinque ad Meritum de condigno requiruntur. 1. Libertas. 2. Bonitas non solum moralis, sed etiam supernaturalis, ut scilicet actio fiat ex supernaturali motiuo fidei, spei, charitatis, vel ex simili motiuo impetur. 3. Gratitude personae quae meretur, ut videlicet in gratia habituali sit. 4. Ut sit viator. 5. Ut ultra operis bonitatem etiam diuina promissio intercedat. Ad Meritum verò de Congruo nec habituali gratia, nec promissione praemij, quo actio

actio remuneretur, opus est; sufficit honestas operis tali præmio remunerabilis.

9. *Cadit ne sub meritum primum gratia auxilium? Minimè; nec prima gratia iustificans sub meritum de condigno. Num gloria? Hæc quidem sub meritum de condigno cadit.*

10. *Iustus ne reparationem sibi post lapsum potest mereri? Nec de condigno nec de congruo; at sanctitatis augmentum de condigno meretur.*

11. *Num alteri gratiam, aut gloriam mereri potest? De condigno minimè, de congruo maximè.*

12. *An bona temporalia quatenus adiumenta perueniendâ ad beatitudinem estimantur, cadunt sub meritum? Sub meritum quidem de condigno cadere possunt. Hæc loco Proœmij moralis Theologiæ libri innuisse sufficiat, ad sigillorum septem reiterationem veniamus, in secundum sigillum tractationem de Peccatis in communi, quæ ad principia moralis Theologiæ pertinebat, differentes.*